

— F. Ficker, Mijo Kovačić (katalog), München 1986. — N. Križić, Četiri naivna umjetnika iz Jugoslavije, Kuala Lumpur 1987. — H. S. Gordon i J. Parizek, Mijo Kovačić (katalog), New York 1989. — V. Maleković, Mijo Kovačić (katalog), Zagreb 1989. — N. Vrkljan-Križić, Mijo Kovačić (katalog), Ludbreg 1994. VI. Mć.

KOVAČIĆ, Viktor, arhitekt (Ločka Vas kraj Huma na Sutli, 28. VII. 1874 — Zagreb, 21. X. 1924). Djetinjstvo je proveo kod strica, graditelja u Grazu, gdje je završio Obrtnu školu i izučio zidarski zanat. God. 1891. vraća se u Zagreb, radi neko vrijeme u ateljeima Gj. Cameluttija i K. Waidmanna, na čiju je preporuku iste godine primljen kod Bolléa. U Bolléovu ateljeu, koji je u to vrijeme najživlje središte građevne aktivnosti u Zagrebu, ostaje pet godina i tu stječe solidno praktično i teoretsko znanje. Dobivši vladinu stipendiju, odlazi 1896. u Beč i upisuje se na trogodišnju Specijalnu školu za arhitekturu na bečkoj Akademiji, koju vodi istaknuti predstavnik modernoga pokreta O. Wagner. U živu intelektualnu ozračju velegrada, gdje je antiakademski pokret secesije upravo na vrhuncu, K. brzo sazrijeva kao što to pokazuje razlika između njegova natječajnoga projekta za stipendiju i diplomskoga rada za ljetni dvorac *Orianda* na Krimu.

God. 1899. K. se vraća u Zagreb i otvara privatni atelje. U jeku žestokih polemika između »starih« i »mladih« koje su se razmahale poslije izložbe Hrvatskoga salona, on se priklanja grupi buntovnih umjetnika okupljenih oko Bukovca, surađuje na izdavanju njihova časopisa »Život« i već u prvome broju objavljuje programski tekst *Moderna arhitektura*; u njemu K. odbacuje lažnost historicizma i traži da moderna arhitektura odgovara suvremenim potrebama i novim zahtjevima udobnosti, ali ujedno ističe i potrebu uvažavanja pozitivnih vrijednosti nasljeđa. U skladu s tim shvaćanjima istražuje pov. spomenike Zagreba i protivni se zahtevima koji

mijenjaju njihov izvorni značaj. Svojim nepopustljivim stavovima ubrzo dolazi u sukob s Bolléom i Kršnjavim. Zajedno s grupom istomišljenika osniva 1906. Klub hrvatskih arhitekata, u okviru kojega se zalaže za priznavanje autorskih prava arhitekata i postavlja zahtjev da se za sve važnije građevine raspisuju javni natječaji. Tih godina i sâm sudjeluje na više natječaja na kojima dobiva prve nagrade, ali mu nije povjerena izvedba (za Tomislavov trg u Zagrebu, za zgradu Rossija-Fonsijer u Beogradu).

God. 1906. srušen je zid pred zagrebačkom katedralom s povijesnom Bakačevom kulom. Pod pritiskom javnosti i Kovačićevih kritika, raspisan je 1908. natječaj za regulaciju Kaptola, na kojemu njegov projekt dobiva prvu nagradu. K. ponovno zatvara prostor pred katedralom, a osim toga uspješno rješava odnos prema široj okolini, napose Bakačevoj ulici i Dolcu. Svoje zanimanje za pov. dijelove grada proširuje projektima za regulaciju Dolca, Vlaške ulice, Jezuitskoga trga te Rokova perivoja, u čijemu podnožju povlači ulicu paralelnu s Ilicom.

Istodobno projektira i svoje prve građevine: dvostruke kuće u Masarykovoj ul. (1906/07), obiteljsku kuću slikara Auera na Rokovcu (1906) i kuću Lustig-Perok u Kumičićevoj ul. (1910), u kojima je još vidljiva secesija u pojedinim detaljima. God. 1910. udružuje se s H. Ehrlichom i s njim pet godina vodi zajednički atelje »Kovačić i Ehrlich«. U nizu vila koje nastaju u to vrijeme, K. slijedi Loosovo načelo slobodne organizacije tlocrta i građevnih masa i stvara prototip moderno oblikovane obiteljske kuće (Frangeš 1912, Vrbanić 1913, Čepulić 1914). Najviši domet svojega postulata o sintezi tradicije i suvremenosti ostvaruje u otmjenoj trokatnici Frank (1914) na uglu Mažuranićeva trga i Hebrangove ulice. Na temu

MILJO KOVAČIĆ, Ptičar

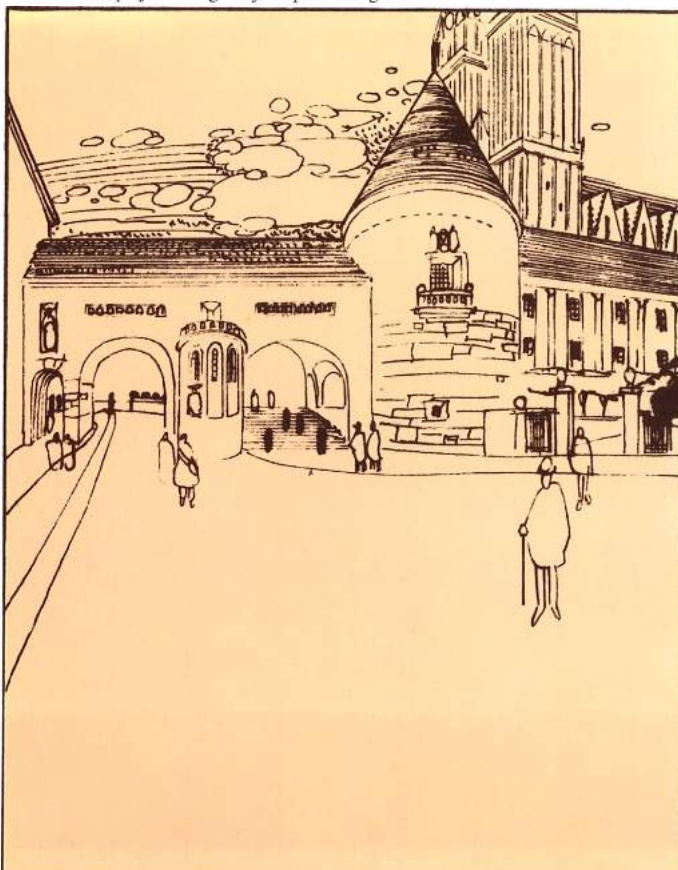
V. KOVAČIĆ, palača Burze u Zagrebu

firentinskoga palazza (rustika, arkade, streha), oblikuje suvremenu stambenu zgradu koja se odlikuje snažnim plasticitetom osnovnoga volumena i uspješnim prostornim rješenjima u unutrašnjosti. God. 1912. počinje, na temelju natječaja, gradnju svoje dotad najveće građevine, crkve *Sv. Blaža*, posežući za građevnim oblicima Bizanta. Na tlocrtnoj shemi grčkoga križa, u snažnoj gradaciji arhit. volumena, K. je podignuo monumentalnu građevinu s dominantom u velikoj armiranobetonskoj kupoli, prvoj takvoj konstrukciji u nas. Rat je spriječio dovršenje te građevine, a bitno ga je oštetio i uklanjanjem bakrene obloge s glavne kupole. U tome je razdoblju K. izveo i više manjih projekata te adaptacije: pregradnju palače Tomašić (1912), te vile Kulmer u Novome Vinodolskome (1912) i Fröhlich u Zagrebu (1919).

Nakon I. svj. r. gradi K. palače Slaveks (1920) na Svačićevu trgu i Eksploatacija (1922) na današnjemu Trgu hrvatskih velikana u kojima napušta povijesne reminiscencije. Jednostavnim sredstvima i reduciranom dekoracijom, svedenom na pojedine sastavnice koje podertavaju arhitektonsku raščlambu pročelja, ostvaruje K. u tim građevinama tip suvremeno zasnovane stambeno-poslovne zgrade. God. 1923. započeo je K., nakon što je dobio prvu nagradu na natječaju, gradnju zagrebačke *Burze*, koju je poslije njegove smrti dovršio H. Ehrlich. Zadatak je riješio primjenom klasičnih elemenata na pročeljima (jonski stupovi, prozorski zabati s volutama) koje u slobodnoj plastičnoj interpretaciji povezuje sa strogim kubusom zgrade u skladnu i reprezentativnu cjelinu. U unutrašnjosti, između dvaju krakova građevine, smješta burzovnu dvoranu nadsvođenu visokom kupolom, u kojoj postiže jedan od najskladnijih arhit. prostora u novijoj hrv. arhitekturi. Zgradom *Burze* Kovačić nije samo majstorski riješio složen arhitektonski zadatak, već je, idejnim prijedlogom za zgradu nasuprot *Burzi*, ostvario ujedno i reprezentativan ulaz u novi dio grada.

Za razvoj hrv. graditeljstva važno je Kovačićovo nastojanje za podizanjem vrsnoće obrta, u čemu se oslanja na W. Morrisa i engl. pokret

V. KOVAČIĆ, projekt za regulaciju Kaptola u Zagrebu

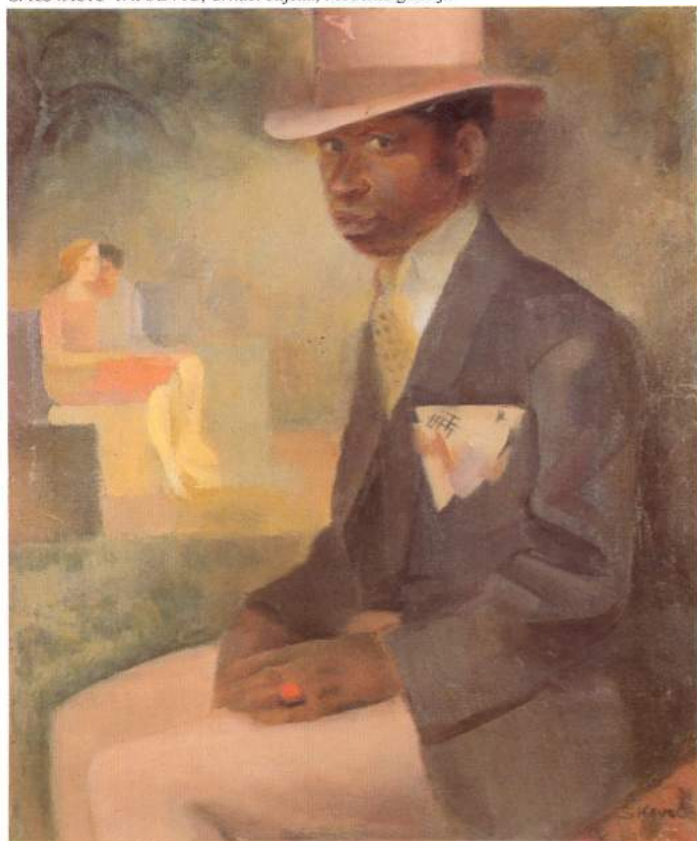

V. KOVAČIĆ, kuća Frank u Zagrebu

Domestic Revival. »Od najmanje sitnice, od zapora na vratima, od stolca do osnove za kakvu palaču — sve je to polje za arhitekta« — piše Kovačić. Posebnu pozornost poklanja unutrašnjemu uređenju, što dolazi osobito do izražaja u mnogim adaptacijama stanova (vlastiti stan u Masarykovo ul., vila Rado-Švrljuga) u kojima je zalačkim izborom materijala ostvario ozračje jednostavnosti i otmjene udobnosti. Autoritet koji je stekao svojim radom odražava se — unatoč jakoj opoziciji — u izboru Kovačića za honorarnoga docenta (1921), a potom i za redovitoga profesora (1922) Visoke tehničke škole u Zagrebu. Na Međunarodnoj izložbi dekorativnih umjetnosti u Parizu 1925. dodijeljen mu je posmrtno Grand prix.

K. je svojim svestranim djelovanjem kao arhitekt, pisac i pedagog odlučno utjecao na razvitak arhitekture u Hrvatskoj na poč. XX. st. Isticanjem profesionalne etike i umjetničkoga značaja arhitekture pridonio je prevladavanju obrtničko-poduzetničkoga mentaliteta i proširio društvenu

S. KOVAČIĆ-TAJČEVIĆ, Crnac. Rijeka, Moderna galerija

odgovornost arhitekta gotovo na sva područja prostornoga oblikovanja. Njegovo djelo, u kojemu se na osebujan i individualan način stapaju poruke nasljeđa i suvremena naziranja, zacrtava nove putove i označuje početak moderniteta u suvremenoj hrv. arhitekturi.

BIBL.: *Moderna arhitektura*, Život, 1900, 1; *Demolierung des Bakačturmes*, Agramer Tagblatt, 1906, 227; *Atrium ecclesiae, forum populi*, Obzor ilustrirani, 1908, 52; *Osnova za preuređbu Kaptola i okolice u Zagrebu*, Hrvatska, 1908, 228 i 229.

LIT.: A. G. Matoš, K. izložbi nacrti o regulaciji Kaptola, Hrvatsko pravo, 16. X. 1908. — V. Lunaček, Viktor Kovačić i njegovo umjetničko djelo, Obzor, 1924, 289. — A. Jiroušek, Viktor Kovačić, Vijenac, 1925, 5. — E. Schön, Viktor Kovačić, mapa-monografija, Zagreb 1927 (preisak s kritičkim bilješkama u: ČIP, 1974, 259–60). — G. Szabo, U spomen Viktoru Kovačiću, Savremenik, 1928, 2. — A. Mutnjaković, Viktor Kovačić, Urbanizam i arhitektura, 1960, 4. — Ž. Domljan, Viktor Kovačić, 15 dana, 1974, 3 i 4–5. — Isti, Jedan prilog biografiji Viktora Kovačića, Bulletin JAZU, 1980, 1. — Z. Vrkljan, Iz povijesti zagrebačke tehnike, Arhitektura, 1987, 200–203. — Viktor Kovačić, ČIP, 1991, 3–4. — Ž. D.

KOVAČIĆ, Željko, arhitekt i oblikovatelj (Sisak, 10. IX. 1951). Studij završio na Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu 1976 (A. Marinović-Uzelac). God. 1989. osniva vlastiti atelje Synthesis. Autor je više adaptacija obiteljskih kuća u Zagrebu (Serdar, 1978; Kovačić, 1980), uređenja interijera poslovnih, ugostiteljskih i trgovačkih prostora. Osebnim i maštovitim rješenjima izložbi te stalnih postava u hrvatskim muzejima (Antika u Arheološkome muzeju u Zagrebu 1988; Muzej uskoka u Senju, 1989), K. muzejske predmete i izložke stavlja u suvremeni kontekst (»Vučedol«, 1988; »Gundulićev san«, 1989; »Zlatna bula«, 1992; — u Hrvatskoj, te »La Nave Va«, 1988, u Firenci; »Kroatien bestrittene Identität«, 1991. i »Die Neandertaler und die Anfänge Europas«, 1994. u Eisenstadtu). — Bavi se grafičkim i industrijskim oblikovanjem (serije kravata »Baština«, 1991–93; službeni stolac 59. kongresa PEN-a 1993). Samostalno izlagao u Sisku, Zagrebu, Ljubljani, Crikvenici, Čakovcu.

BIBL.: *O Sisku i za Sisak*, ČIP, 1978, 5; *Kuća u Vivodini*, ibid., 1985, 10; *Muzejski postav iz kuta arhitekta*, Informatica museologica, 1989, 1–2; *Četiri projekta za Sisak*, Riječi, 1990, 1.

LIT.: A. Laslo, O rekonstrukcijama Željka Kovačića, ČIP, 1983, 4. — A. Rusan, Neue Wege und Anregungen zur Architektur in Kroatien, Der Architekt (Stuttgart), 1986, 11. — U. La Pietra, La porta pedonale, INPIU (Milano), 1976, 2. — I. Maroević, Gundulićev san na Griču, Vijesti MK, 1989, 3–4. — T. Šola, Izložba kao komunikacijski medij ili pohvala privremenoj arhitekturi, ČIP, 1988, 10. — I. Payer, Stolac za pisca, Kontura, 1993, 19. — J. M. M.

KOVAČIĆ-TAJČEVIĆ, Sonja, slikarica (Bošnjaci, 7. XI. 1894 — Rijeka, 3. XII. 1968). Slikarstvo studirala na Višoj školi za umjetnost i obrt u Zagrebu 1912–17 (B. Čikoš, M. Cl. Crnić), u Grazu i Beču. Boravila u Parizu 1926/27. i 1928–34, gdje je pohađala privatnu školu A. Lhotea i usvojila njegov način slikanja. Radila portrete, mrtve prirode i figuralne kompozicije na kojima je motiv podvrgnut geometrijskoj preobrazbi, a svjetlost prelama predmete u sustav tonski sukladnih kristala (*Tri sestre*, 1927; *Kupač*, 1927; *Mrtva priroda*, 1932). Na njezinim su crtežima odvojeni segmenti uravnoteženi na načelu ritmičkoga kontrasta površina (*Ženski akt poslije kupanja*, 1926; *Mrtva priroda*, 1930). Samostalno izlagala u Beogradu (1926) i Zagrebu (1928). Bavila se karikaturom.

LIT.: B. Vižintin, Sonja Tajčević-Kovačić, Novi list, 15. XII. 1969. — G. Martin-Mery i K. Ambrozić, Andre Lot i njegovi jugoslavenski učenici (katalog), Beograd 1974. — V. Maleković, Kubizam i hrvatsko slikarstvo (katalog), Zagreb 1981. — Ž. Sa.

KOYDL, Nikola, slikar (Karlovac, 6. II. 1939). Završio studij na Akademiji u Zagrebu 1962 (Đ. Tiljak). God. 1962–69. suradnik Majstorske radionice K. Hegedušića. Od 1989. profesor na Akademiji u Zagrebu. U početku slika u duhu lirske apstrakcije, poslije sliku pretvara u reljef kojim se na površini oblikuje znak. U novijim djelima upotrebljava plastične materijale i bojom predočuje apstraktne krajolike (*Dolazak noćnog nevremena*, *Hladno jutro na Lastovu*, obje 1989). Samostalno izlagao u Zagrebu (1966, 1972, 1974, 1979, 1984, 1987, 1990), Splitu (1975) i Hvaru (1983).

LIT.: V. Horvat-Pintarić, Nikola Koydl, u katalogu: Osam slikara, Dubrovnik 1965. — Z. Maković, Pejzaž kao znak, u knjizi: *Oko u akciji*, Zagreb 1972. — I. Zidić, Nikola Koydl, 1974/77 (katalog), Zagreb 1979. — G. Gamulin, Nikola Koydl, Zagreb 1989. — M. Bešlić, N. Koydl (katalog), Zagreb 1990. — D. Hč.

KOZJAK, Ivan, arhitekt (Zagreb, 20. II. 1943). Diplomirao na Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu 1967. Radio u Croatiaprojektu u Zagrebu 1967–70. Od 1970. živi u Hannoveru. Suradivao u ateljima Hiltmann–Piper–Bollmann (1970), H. Wilke (1971), H. Leonhardt (1972–74) i A. J. L. Bayer (1974–76) u Hannoveru, upravitelj poslova (1974–76), te predavač (1976–83) na Arhitektonskome odjelu Sveučilišta u Hannoveru, Stručnoj visokoj školi u Bremenu (1982–83) i Stručnoj visokoj školi u Hildesheimu (1983–88). Od 1984. vodi vlastiti arhitektonski atelje u Hannoveru. Izveo kuću-atelje u Lüdersenu (1978–80), stambene zgrade u Isernhagenu (1981–82), Großburgwedelu i Hastenu